

נר לשולחן שבת

ויקהל פקודי

גליין 736 תשפ"א

לע"נ
ר' ראובן יהושע הכהן ב"ר יוסף ז"ל
הניח בלה ב"ר שמואל הלוי ע"ה
הונצחו ע"י בתם והתנם
ר' ערן ואילנה פלס שיחיו

חנוכת בית המדרש "זכרון מנחם" בשכונתנו "בתי רנד" בירושלים היתה כאלול תרס"ט. באותה הזדמנות הכניס זקני רבי מנדל רנד ספר תורה מהודר אותו כתב הרה"ח רבי אפרים סופר-פדרמן. הרה"ח רבי שמיל שאטלאנד שליט"א ציין לי כי זה הספר הכי יפה בבית המדרש - מעולם לא הוצרכו לתקן אותו! עד היום קוראים בו, בשנים האחרונות מוציאים אותו רק למפטיר!

לכבוד המעמד צדו צבי, שחטוהו והכינו ממנו סעודה גדולה לכבודה של תורה ומצוה. ראשו של הצבי פוחלץ, ועד היום הוא מתנוסס לתפארה עם קרניו הגדולות בדירה של רבקה רנד ע"ה... ("נר לשולחן שבת")

כתב החת"ס: זכורני שסיפר לי אלוף נעורי ... על הגאון הגדול מוה"ר דוד שטרויז כץ, כשהגיע לכהן כאב"ד בעיר פיורדא, בדרשתו הראשונה, יען ששמו היה דוד, פתח ואמר: 'ויברך דוד את ה' לעיני כל הקהל, ויאמר דוד ברוך ה' אלוקיני מלך העולם שהחינו ...' או אולי בירך 'הטוב והמטיב', אינני זוכר בבירור, ונראה שהיה הגאון מסופק וחשש לברכה לבטלה, לכן נהג כך. כשסיימו לבנות את בית הכנסת 'מייזלש' בפראג לאחר שנשרף, ה"אליה רבא" דרש בהלכות אלו, ונראה שבירך 'הטוב והמטיב'. העולה מדברינו כי המברך אינו מפסיד, וטוב שבתוך הדרשה בשבת, ימשיך הענין עד שיבוא לכעין מה שכתבתי בשם מוה"ר רבי דוד שטרויז כץ, והמברך יתברך! (שו"ת חת"ס א"ח קנ"ו ועיי"ש)

כתב החיד"א: בעודני בשליחות מצוה נמצאתי בעיר בה חנכו בית כנסת חדש, ובסוף דרשתו בירך המרא דאתרא ברכת 'שהחינו'. ולי נראה שאין לברך 'שהחינו'. ויש לחלק בין בית חדש לבית כנסת חדש. על בית חדש מברכים 'שהחינו', כי היחיד בנאו, אמנם בני ביתו עמו, אך מכל מקום הוא העיקר והם טפלים לו. אבל בית כנסת הוא של רבים, וכשיש שותפות לא מברכים.

אחרי זמן שמעתי כי כשבנו את בית הכנסת הספרדי הגדול בעיר אמסטערדם, הגאון האב"ד מוה"ר אבוהב הורה לחזן לברך 'שהחינו', וכן ראיתי ב'דרוש' שהודפס. אמנם שמעתי שרב אחד חלק על דינו, וכך נהג למעשה בעיר הסמוכה. (מחבר"ר רכ"ג א')

מצרים: מעשה שהיה כאן בבית הכנסת שנבנה במגרש עבסיה, ונשאלתי על כך. ואמרתי לגבאי סי' ברוך חנן שהיותר טוב לברך 'הטוב והמטיב', ואם יש את נפשך לברך 'שהחינו', קנה בגד ותברך עליו 'שהחינו' אחר שתברך 'הטוב והמטיב', ותכוון על בית הכנסת. כי אם יברך 'שהחינו' תחילה, הרי שוב אין לברך 'הטוב והמטיב', דהוי ספק ברכה שאינה צריכה.

וכן בדעתנו לעשות אי"ה בגמור בנין בית הכנסת הגדול והיפה מאד הנבנה פה בקהיר, מכספי הקהל. ("נהר מצרים" הל' בהכ"ס ז')

מסר נפלא לסיום פרשיות המשכן מהגאון רבי דניאל מובשוביץ הי"ד מבחן נדיבות לב אמיתית: אדם שיש לו בארנקו מטבעות וביניהן אחת חדשה נוצצת וכשהוא פותח את ארנקו לתת לעני, בוחר ונותן לו את אותה המטבע הנוצצת - הוא נדיב לב באמת!

"ולוהרות נתן בלבו"

שנה אחת לפני החגים אמרה הגברת לדרמן לגבאי בית הכנסת 'לדרמן' כי לשמחת תורה יוריד את מעילי החג היפים מספרי התורה, וילביש אותם במעילים ישנים. היא חששה כי בגלל החום, הזיעה והציפיות בריקודים, המעילים היפים ינזקו. גבאי בית הכנסת, רבי משה כהן אמר לה: "אי אפשר בחתונה ללבוש בגדי יום חול!" ניסה לשכנעה, אבל ללא הועיל. המשיך והבטיח: "אם יקרה נזק למעילים נתפור מעילים חדשים". אך גברת לדרמן דאגה מאד על המעילים ולא הסכימה.

הגבאי מאד לקח ללב את הענין, הציג את הדברים לפני אחד מחשובי המתפללים, מגאוני הדור, והשיח בפניו את צערו. השיבו אותו חכם: "ישנם מקומות בהם בתי כנסת אשר פותחים אותם פעם בשנה לכבוד יום הכיפורים, ובבתי הכנסת הללו הכל נקי ומפואר, הארון מבהיק וספרי התורה יפים וזה הכבוד שלהם. אך הכבוד שלנו הוא, שאנו מקיימים כל השנה ולא פעם אחת בשנה את מה שכתוב בספר התורה, ובספר התורה כתוב: "אלמנה ויתום לא תענון", ואם זה רצונה של האלמנה עליך לקיים אותו! זה כבוד התורה!"

שמעו רבי משה כהן את הדברים ונחה דעתו. לבסוף גם גברת לדרמן הרשתה להשתמש במעילים היפים. ("נר לשולחן שבת")

"ויברך אותם משה - יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם, ויהי נועם".

בספר חסידים כתב: כל הגומר ענין גדול יברך השי"ת, כמו משה רבינו בגמור מלאכת המשכן, שבירך 'יהי רצון שתשרה שכינה', ושלמה המלך, בגמור בית המקדש. (תת"ר"ב) ובסימן הבא כתב: מה ברכה בירך משה במלאכת המשכן? ברכת כהנים. (תתרכ"א ועיי"ש)

כתב החת"ס: ודבריו נראים כסותרים! יש לומר כי בגמור עשיית המשכן, ביום כ"ה בכסלו בירך משה רבינו שתשרה שכינה, שבכל גמור ענין יש לברך! ובגמור הקמתו, בראש חודש ניסן, בירך ברכת כהנים.

חנוכת הקמת סמינר בית יעקב בקראקא: עת כל החוגגים הרבים היו שרויים בשמחה וחדווה, ישבה לה בעלת השמחה הגברת שרה שנירר - דואגת בפינה נסתרת ושופכת תפילתה החמה אל ריבון העולמים כי יצליח את פעלה! (אם בישראל)

הגאון רבי אלעזר הכהן מסוכטשוב, חתן ה"חיות דעת" בירך 'שהחיינו' בעת שנגמר בית הכנסת בהשתדלותו, והוציא בברכתו את בני העיר, וכתב: "אם יש לאדם באמת שמחה שרואה בבנינו יברך שהחיינו".
(חידושי מהאר"ך ח"א)

הזוכה לבנות בית מדרש לרבים, שהיא מצוה שיש בה כבוד ותפארת - מזכה הרבים, ראוי לו לברך 'שהחיינו'. (העמק שאלה"ק ע"א)

הגאון רבי משה שטרנבוך בחנוכת בית הכנסת ביוהנסבורג בירך 'הטוב והמטיב' במעמד הקהל - "ונהגו לברך בשמחה, וקידוש ה' ה' ה' ה' ה' על חסדיו ובכך ניכרת חשיבות חינוך בית הכנסת".
(תשובות והנהגות ח"ב קמ"ה)

הגאון רבי יהודא שפירא אמר לי כי בעת חנוכת הקומה השנייה של בית הכנסת "לדרמן" לא ברכו.
(נר לשולחן שבת)

כתב בעל הלקט שהש"ץ יברך בקול רם 'הטוב והמטיב', להוציא את כולם. וגם אם בנאוהו מחדש יברכו. (ח"ב קע"ט, באר היטב רכ"ג ט')
המשנ"ב הביא את דברי הלקט להלכה. (שם י"ג) ובשעה"צ הוסיף שדברי החת"ס לא נהירא. (י"א) ואילו "ערוך השולחן" כתב שאין לברך 'שהחיינו' ולא 'הטוב והמטיב', כיון שהוא של רבים. (שם ח')

מעשה רב שבחנוכת בית הכנסת, בעת הדליקו את "נר התמיד" ברך בשם ומלכות 'להדליק נר של תמיד'... כתב המהר"ם שיק: "אמת הדבר שהרב הוא ברך ברכה לבטלה..."
(שו"ת מהר"ם שיק י"ד שע"ד ועיי"ש אודות מנהג העולם לברך על מנהג!)

הגאון ה"בן איש חי" הורה לגביר מנשה מאיר לברך 'שהחיינו' על מלבוש, בחנוכת בית הכנסת שבנה מכספו בסינפור.

מתוך דרשתו של אותו גביר, אותה כתב לו ה"בן איש חי":

לכאורה יש פתחון פה לומר שאין זה ראוי לבנות בית כנסת חדש בחו"ל, אם יש כבר בעיר בתי כנסת המכילים ברווח את בני העיר, כיון שזה נראה כאילו הם מתייאשים מן הגאולה...
הרי בכל יום אנו מצפים שנעלה בשמחה לארצנו, ולמה נוסף לבנות בתי כנסת שצריך לעוזבם ריקים וללכת?! מילא בתים לא הולכים לאיבוד, כי אפשר למוכרם לגויים, אך בית כנסת אסור למוכרו, נמצא שכל שמוציאים יותר הוצאות על הידור ויופי בית הכנסת מתייאשים מהגאולה חלילה, כי אם באמת היו מצפים לגאולה לא היו מוכנים להוציא הוצאות כה מרובות...
משל לעשיר שהניח את אשתו ובניו והלך לעסקיו למדינת הים. ואפילו שהיה עשיר גדול לא בנה לעצמו בית וחצר, אלא ישב בשכירות בבתיים של אחרים. אשתו ובניו ששמעו על הנהגתו זו שמחו הרבה כי היו מצפים שיחזור אליהם אל ביתו.

והנה יום אחד שמעו שקנה בעירו חצר גדולה ובנה בית חזק ומפואר, הצטערו מאד, כי עתה התייאשו מחזרתו אליהם, וגמרו בדעתם דוודאי דעתו להשתקע במדינת הים.

כן הדבר הזה, אם יש כבר בעיר בתי כנסת, מדוע בונים עוד בית כנסת, ועוד עושים אותו בפאר רב ומוציאים עליו ממון רב, אם הם מצפים לגאולה ומייחלים שהיה לשנה הבאה בירושלים?!
ויש לומר כי הבונים בתי כנסת בחו"ל אינם מתייאשים מן הגאולה, אלא אדרבה הם מצפים לגאולה ומאמינים בדברי רבי אלעזר הקפר במסכת מגילה "עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל, שיקבעו בארץ ישראל" - כל הבנין כמו שהוא עם הקרקע שמתחתיו יגיע לארץ ישראל בדרך נס.

את אותו בנין חזק חשוב ומפואר של בית הכנסת הם בונים לכבוד עלייתו לארץ ישראל, כי זה בית הכנסת ישאר לעולם! זכות מצוה זו זכות אמונתנו בנס זה תגן עלינו שנזכה לגאולה!

מתוך קונטרס "בית תפילה" בשו"ת רב פעלים, בו סדר ארוך ומיוחד של חנוכת אותו בית כנסת בסינפור. אמנם ב"בן יהודע" (מגילה טו) כתב רבינו שלא בתי הכנסת יעלו לארץ ישראל, אלא אירם הרוחני!

פה במצרים תקנה קדומה, נוהגים בה דור אחר דור שאין רשות לאף אדם, הן חכם הן בעל בית, יהיה מי שיהיה לבנות בית כנסת או בית מדרש לזכותו הפרטית ובשררתו, אלא כל בתי הכנסת הם מקנת זכות הקהל.

ולפתוח בית מדרש צריך רשיון משבעה טובי העיר, מנהיגי הציבור, והרשיון יהיה חתום ולא בעל פה. ובלי רשיון אסור להתפלל בו ואסור להצטרף לעשרה, כי הוא גורם חורבן הישוב. ולפתוח בית כנסת פרטי, אין היתר בשום אופן, אלא אם כן מוסרו לזכות הקהל.
(נהר מצרים ג' ועיי"ן שד"ח)

איזמיר: כשנבנו בתי כנסיות מהשריפה בשנת תקל"ב הסכימו שני המאורות הגדולים בכל תוקף, בכח התורה ובכח החרם כי כל יחיד אשר ילך מבית הכנסת שלו לבית כנסת אחר, חייב לשלם חלקו בחובות בית הכנסת שלו, ורק אחר כך ילך להתפלל במקום בו חפץ. כל עוד שאינו פורע את חובו לא יעלוהו לתורה, ולא יברכוהו 'מי שבירך' אם קנה מצוה, או נדב נדבה, וגם לא יזכירוהו בשמו לחיי פלוני כמנהג.
(משא חיים"ם הסכמות מערכת ב')

דרשת האדמו"ר מקלויזנבורג לרגל הנחת אבן הפינה לשכונת "קרית צאנו" בנתניה - אדר שנת תשט"ז

בפרשת השבוע כתוב "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר ציוה ה' לעשות אותם". מקרא זה צריך הבנה, לא מצינו בשום מקום לשון זו, הרי תמיד זו היתה דרכו של משה לומר ציווי ה'! וכבר עמדו על כך המפרשים.

אלא הכתוב בא ללמדנו איך היה בכח משה להקהיל ולאחד את כל ישראל - רק בציווי ה' - רק כאשר ישראל מתנהגים על פי ציווי ה' אפשר לאחדם, שזה קשר של קיימא, אותה תורה נלמדת במקסימום, בארגוני ישראל. (דברי תורה גליון של"ה)

במציאה הבאה זכיתי בעקבות הלימוד היומי בנביא ב"שיבה על קברו" "בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה וימלא אתו רוח אלקים בחכמה בתבונה ובדעת ובכל מלאכה - לחשב מחשבת לעשות..." (ל"ה ל"ב)

מי מכיר, אישיות מפורסמת מנאצאיו של בצלאל?

"ויך אלחנן בן יערי אורגים בית הלחמי את גלית הגתי ועץ חניתו כמנור אורגים". (שמואל ב' כ"א י"ט) תבא אריגה ותעמוד כנגד אריגה! (רש"י) ויך אלחנן בן יערי את לחמי אחי גלית הגתי ועץ חניתו כמנור אורגים. (דה"א כ')

מחלוקת היא, מיהם שני האורגים הללו?

אלחנן בן יערי מגיבורי דוד, היה ממשפחת אורגים - משפחת בצלאל ראש האורגים וחושבי מחשבות. והוא היכה את לחמי אחי גלית, שהיה גיבור כאחיו, כמו שנכתב 'ועץ חניתו כמנור אורגים', עד שדמתה גבורה זו וענינה לגבורת דוד בגלית. (מלבי"ם שמואל שם)

אלחנן הוא דוד. ביום שהרג דוד את גלית הרג גם את אחיו. דוד נקרא גם 'אלחנן' כי חננו קל, שיוכל להרוג שני גיבורים ביום אחד. 'יערי' שהיה מתעורר משנתו בחצות לילה לשבח לה'. (תרומם ינתן דה"י) 'בן יערי', שרוד גדל מילדותו ביערות, שהיה רועה צאן. (מדרש רות ב')

בעל ואישה, שאחד מהם היה אורג פרוכות לבית המקדש!

אלחנן הוא דוד, בן ישי הצדיק - 'יערי', שהיה ישי אורג פרוכות לבית המקדש, הנקרא 'יער הלבנון'. (רד"ק דה"י שם) מידה כנגד מידה - יבא דוד שאמו אורגת פרוכות לבית המקדש כמנור אורגים ויהרוג את גלית שעץ חניתו כמנור אורגים. (רש"י דה"י שם, גלית הגתי אינו גלית הפלשתני)

גם דוד היה ממשפחת בצלאל, ראש האורגים וחושבי מחשבות, לכן נקרא 'אפרתי'.
(מלבי"ם שמואל שם)

"בצלאל" - שעשה צל לא-ל. "בן אורי" - שעל ידו באה אורה לעולם. "בן חור" - שעל ידו נעשו ישראל בני חורין. "למטה יהודה" - שיצא ממנו דוד, שמילא את העולם בשירות ותשבחות. (כ"י ילקוט תיבני מעין גנים תר"ל)